

Ekolojik Tarım Turizm Faaliyetlerine Katılan Ziyaretçilerin Ekolojik Çiftliklere Yönelik Beklenti ve Algılarının Tespit Edilmesi** (Identification the Expectations and Perception of Visitors Who Participate in Ecological Agriculture Tourism Activities)

*Özlem KÖROĞLU^a , Cemali BUZLUKÇU^b , Hasret ULUSOY YILDIRIM^a ,

Musa OFLAZ^b

^a Balıkesir University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance, Balıkesir /Turkey

^b Balıkesir University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, Balıkesir /Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim

Tarihi: 25.01.2019

Kabul Tarihi: 19.03.2019

Anahtar Kelimeler

Ekolojik tarım turizmi

Beklenti-algı

Memnuniyet düzeyi

TaTuTa

Keywords

Ecological agriculture tourism

Expectation-perception

Satisfaction level

TaTuTa

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Araştırmanın amacı Türkiye’de kırsal alanların kalkınmasında ve yerel halkın gelirlerinin artmasında önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülen ekolojik tarım turizmi alanında hizmet veren ekolojik çiftlikleri ziyaret eden katılımcıların beklenti ve algılarının tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle alanyazın taraması yapılmış ve ilgili yazın göz önüne alınarak demografik sorular ve alınan izin doğrultusunda kullanılan ölçek soruları ile bir anket formu oluşturulmuştur. Anket formu TaTuTa projesi kapsamında Marmara bölgesinde yer alan ekolojik çiftlikleri ziyaret eden ve ekolojik tarım turizmi faaliyetlerine katılan ziyaretçilere yöneltilmiştir. Araştırmada, nicel araştırma yöntemi kullanılmış, örnekleme metodu olarak olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre katılımcıların ekolojik çiftlik hizmetlerinden genel olarak memnun kaldığı; ekolojik çiftliği tekrar ziyaret etme ve başkalarına tavsiye etme niyetlerinin yüksek olduğu, ekolojik çiftlikleri ziyaret etmelerinde etki eden en önemli motivasyonun zihinsel rahatlama olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları ışığında algılanan kalitenin beklenen kaliteden yüksek olmadığı söylenebilir. Araştırmanın bulguları neticesinde tesislerin biyoçeşitliliğe zarar vermeyen sürdürülebilir kaynaklardan faydalanmaları ve tesislerin çevrede oluşabileceği kirliliğin etkisini azaltıcı önlemler almaları önerilebilir.

Abstract

The aim of this study is to identify the expectations and perceptions of the participants who visit ecological farms serving in ecological agricultural tourism, which is regarded as an important economic activity in the development of rural areas in Turkey and in the increase of income of local people. For this purpose, firstly literature review was conducted within the scope of the research and a questionnaire was prepared by developing the questions in line with the purpose of the study. The questionnaire was directed to visitors who visited ecological farms and participated in ecological agricultural tourism activities in the Marmara region within the scope of TaTuTa project. In the study quantitative research method was used. As a sampling method, sampling method was preferred. According to the findings of the study, participants were generally satisfied with ecological farm services. It was found that the most important motivation to visit the ecological farms was to relax mentally and to visit the ecological farm again and to advise others. In the light of the findings of the study, it can be said that the perceived quality is not higher than expected quality. As a result of the findings of the research, it can be suggested that the facilities benefit from sustainable sources that do not harm the biodiversity and take measures to reduce the impact of the pollution that the facilities may cause in the environment.

* Sorumlu Yazar.

E-posta: okoroglu@balikesir.edu.tr (Ö. Köroğlu)

Makale Künyesi: Köroğlu, Ö., Buzlukçu, C., Ulusoy Yıldırım, H. & Oflaz, M. (2019). Ekolojik Tarım Turizm Faaliyetlerine Katılan Ziyaretçilerin Ekolojik Çiftliklere Yönelik Beklenti ve Algılarının Tespit Edilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (1), 25-45.
DOI: 10.21325/jotags.2019.352

** Bu makale, "Ekolojik Tarım Turizm Faaliyetlerine Katılan Ziyaretçilerin Ekolojik Çiftliklere Yönelik Beklenti ve Algılarının Tespit Edilmesi" başlıklı projeden üretilmiştir. Bu proje çalışması, Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından BAP 2017/156 numaralı proje ile desteklenmiştir.

GİRİŞ

Şehrin yoğun gündeminden ve şehir hayatının olumsuzluklarından sıyrılarak köy hayatını yaşamak (Duran-Gökçalp ve Yazgan, 2013, s. 25), doğal çevrede kırsal yöreleri gezmek ve görmek, doğa ile baş başa kalmak (Zengin ve Savgın, 2016, s. 476) ve yöresel mutfakları tatmak (Cesur ve Avcıkurt, 2018, s. 22) isteyen kişiler şehir hayatından, gürültüden ve kargaşadan uzak, bozulmamış kırsal alanlardaki (Ahmadova ve Akova, 2016, s. 15) etkinlikleri tercih ederek doğal ve kırsal alanları ziyaret etmeye başlamış ve turizm pazarı kırsal alana ve kırsal aktivitelere yönelmiştir (Çeltek, 2014, s. 91). Bununla birlikte son yıllarda turistlerin değişen seyahat motivasyonu ve beklentileri sonucu farklı ürün ve hizmet talep etmeleri, eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesi, sosyal ve demografik yapıdaki değişimler, çevreye ve doğaya olan duyarlılığın ve çevrenin korunmasına yönelik gösterilen hassasiyetin artması ve tüketicilerin sağlıklı yaşam ve gıda tüketimi konusunda daha bilinçli hale gelmeleri turizm sektöründe de etkisini göstermiş, turizm sektörünün yapısını değiştirmiş ve çeşitlendirmiş ve ekoturizm, kırsal turizm, toplum temelli turizm, doğa turizmi, tarım turizmi, ekolojik çiftlik turizmi gibi alternatif turizm türlerinin gelişimini sağlamıştır (Ahmadova ve Akova, 2016, s. 15). Önemli alternatif turizm türlerinden biri olan ekolojik tarım turizmi, turizm ve tarım sektörlerinde çeşitliliğe ve sektörün ilerlemesine katkıda bulunarak (Artuğer, Özkoç ve Kendir, 2013, s. 1), yerel ve kırsal kalkınmanın tamamlayıcı bir aracı olarak görülmekte (Ahmadova ve Akova, 2016, s. 15) ve rekabet gücünü koruma ve artırma çabası gütmektedir (Civelek-Oruç, Dalgın ve Çeken, 2015, s. 40). Aynı zamanda da bilinçli turistik tüketicinin ekolojik tarım turizmi gibi sürdürülebilir turizm türlerini tercih etmesi (Civelek ve diğerleri, 2013: 23) bir çok ülkenin kitle turizminden daha çok alternatif turizm türlerine yönelmesinde etkili olmuştur (Artuğer vd., 2013, s. 1).

Araştırmanın temel amacını, Türkiye’de kırsal alanların kalkınmasında ve yerel halkın gelirlerinin artmasında önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülen ekolojik tarım turizmi alanında hizmet veren ekolojik çiftlikleri ziyaret eden katılımcıların beklenti ve algılarının tespit edilmesi oluşturmaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda ekolojik tarım turizmi alanında hizmet veren ekolojik çiftlikleri ziyaret eden katılımcıların ziyaret etme nedenlerinin/seyahat motivasyonlarının/geliş amaçlarının belirlenmesi, bu çiftliklerde katıldıkları faaliyet alanlarının belirlenmesi, beklentileri ve algıları arasındaki farklılıkların belirlenmesi, bu çiftliklere yönelik memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi, bu çiftlikleri tekrar ziyaret etme eğilimlerinin belirlenmesi ve bu çiftlikleri başkalarına tavsiye etme eğilimlerinin belirlenmesi ise araştırmanın alt amaçlarını meydana getirmektedir. Araştırma dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde teorik çerçeve kapsamında ekolojik tarım turizmi, TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) Projesi ve ilgili çalışmalar başlıklarına yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde yöntem başlığı altında araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama yöntemi ve veri toplama aracına ilişkin bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde verilerden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilirken dördüncü ve son bölümde ise araştırmanın sonuçlarına ve uygulamaya dönük önerilere yer verilmiştir.

TEORİK ÇERÇEVE

Ekolojik Tarım Turizmi

Ekolojik tarım turizmi kırsal turizmin özel bir alanı olup (Civelek vd., 2013, s. 23), kırsal turizm kapsamında “tatil çiftlikleri”, “çiftlik turizmi”, “tarım turizmi”, “çiftliğe dayalı turizm” kavramları ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Çünkü temelinde tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık gibi aktiviteler zorunlu olarak mevcuttur (Selvi ve Demirer, 2012, s. 188). Agri-turizm ya da agro-turizm olarak da adlandırılan ekolojik tarım turizmi, tarımsal üretimin yoğun olduğu yörelerde gerçekleştirilen (Meydan-Uygur ve Akdu, 2009, s. 147), çiftçiler veya çiftlik sahipleri tarafından tarımsal ya da bahçe gibi alanlarda yürütülen, hayvan ve bitki de yetiştirebilen ve geleneksel metotların kullanıldığı bir turizm türüdür (Civelek vd., 2013, s. 23).

Ekolojik tarım turizmi, kırsal bölgelerde, çiftlik organizasyonu amacıyla kurulmuş ve çevresine çiftlik ürünü sağlayan bir işletmenin aynı zamanda turizm konaklama olanakları sağlaması, gelen turistlerin de isterlerse bir çalışma programına katılabilecekleri, kırsal yaşantının sahnelenmesine olanak sağlayan bir girişimdir (Meydan-Uygur ve Akdu, 2009, s. 149). Ekolojik tarım turizmi, temel olarak küçük çiftlikler olmak üzere, çiftçilere ek gelir sağlamak amacıyla bağ, bahçe, tarla, ahır, ağıl, kümes vb. tarımsal üretim alanları ile küçük ölçekli ve geleneksel gıda işleme tesisleri gibi faaliyet alanlarını ziyaret etmek, günlük işlerine katılmak, çiftlik evinde geceleme, gezinme, eğlenme, alışveriş yapmak ve bazen de eğitim almak (Ukav ve Çetinöz, 2015, s. 9), kırsal ürün, konserveler, hamur işleri, peynirler gibi ev yapımı ürünlerin tadılması ve eve götürmek üzere taze çiftlik ürünlerinin satın alınabilmesi (ve çoğunlukla bu ürünlerin hasadına yardımcı olunabilmesi) gibi aktivitelerin bir veya birkaçını kapsayan bir turizm türüdür (Meydan-Uygur ve Akdu, 2009, s. 147).

Ekolojik tarım turizmi yapılabilecek alanlar, fazla sayıda günlük ziyaretçi kabul edebilen büyük şehirlerin yakınlarındaki alanlar, geleneksel konaklama ve altyapı imkânı verebilen alanlar, küçük tarihi kentler, köy yerleşmeleri ve zengin tarihi, mimari, kültürel veya endüstriyel mirasa sahip alanlar, ziyaretçilerin ilgilerini çekebilecek zengin tarımsal alanlar, kırsal turizm imkânını iç kesimlerde kıyıda uzak bir şekilde gelişmek şartı ile denize kıyısı olan alanlar, dağlık veya ormanlık alanlar, yerel ekonomi ve çevre koruma için turizmin yapıldığı alanlar, milli parklar veya doğal rezervler gibi uzak ve yaban hayatı ile öne çıkan alanlardır (Duran-Gökalp ve Yazgan, 2013, s. 26). Kaynakların korunarak kullanılması, gelecek nesillere bırakılma amacı gütmesi, kitle turizmi ile özdeşleşen oteller yerine doğal hayata uyumlu, doğa dostu ve doğada bulunabilen malzemeler kullanılarak yapılan mimari yapıların bulunması ekolojik tarım turizminin sürdürülebilirliğe olan katkısını göstermektedir (Civelek vd., 2013, s. 23). Son yıllarda giderek daha fazla önem kazanan ekolojik tarım turizmi doğayla barışık bir turizm türü olmakla birlikte, var olan doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin korunmasını, tanıtılmasını ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, kırsal çevrenin korunması ve küçük ölçekli işletmelerin devamlılığını desteklemesi açısından yararlar sağlamaktadır (Duran-Gökalp ve Yazgan, 2013, s. 25).

Ekolojik tarım turizmi, aslında çiftlik işletmelerinin geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla başlatılan girişimler olup, turizmde ekonomik amaçlı çeşitleme yaparak kırsal gelişimde etkin bir görevi üstlenmekte (Selvi ve Demirer, 2012, s. 188), bölgedeki yerel işletmeler için ek bir gelir kaynağı oluşturmakta (Artuğer vd., 2013, s. 1; Civelek vd.,

2013, s. 23; Meydan-Uygur ve Akdu, 2009, s. 147; Zengin ve Savgın, 2016, s. 476), iş olanakları sunmakta (Duran-Gökcalp ve Yazgan, 2013, s. 25) ve o bölgedeki insanların dışa olan göçünü de durdurmaya yardımcı olmaktadır (Artuğer vd., 2013, s. 1). Bu bağlamda Türkiye’de gerçekleştirilen TaTuTa projesi ön plana çıkmaktadır.

TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) Projesi

Ekolojik tarım turizminin yirminci yüzyılda gelişmeye başlaması pek çok ülkenin bu turizm türüne ilgi göstermesini ve teşvik etmesini sağlamıştır. Özellikle Avrupa’nın pek çok ülkesinde ekolojik tarım turizmi ve ekolojik çiftlikler geniş bir uygulama alanı bulmuş ve her yıl çok sayıda ziyaretçi ağırlar hale gelmiştir. Kuzey Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Filipinler gibi ülkelerde çiftlikler profesyonel birliklerle organize edilmekte ve bu birlikler vasıtasıyla çiftliklere ziyaretçi kabul edilmektedir. İtalya’da “Agri Tour”, Almanya’da “Bauernhofurlaub” ve İsviçre’de “Bo Po Lantgard” gibi birlikler bu alanda ülkelere hizmet vermektedirler (Selvi ve Demirer, 2012, s. 188). Türkiye’de ise bu organizasyonlar Buğday Derneği tarafından yürütülen TaTuTa adlı bir proje tarafından gerçekleştirilmektedir. TaTuTa "Buğday Derneği tarafından yürütülen "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası" projesinin kısa adıdır. TaTuTa projesinin ana amacı Türkiye’de ekolojik tarımla geçinen çiftçi ailelerine gönüllü işgücü ve/veya bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır (TaTuTa, 2017a). 2004 yılından itibaren ekolojik çiftlikler TaTuTa projesi kanalıyla turizme açılmaktadır (Selvi ve Demirer, 2012, s. 190). Bu bağlamda TaTuTa projesi kapsamında yer alan ekolojik çiftlikleri ziyaret edenlerin bu çiftlikler konusundaki algı ve beklentilerinin tespit edilmesi, bu çiftliklerde kalan ziyaretçilerin memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi ve tekrar ziyaret etme davranışının sergileyip sergilemediğinin öğrenilmesi ekolojik tarım turizminin ve ekolojik çiftliklerin sürdürülebilirliği noktasında önem arz etmektedir. Buradan hareketle, araştırmanın temel amacı Türkiye’de kırsal alanların kalkınmasında ve yerel halkın gelirlerinin artmasında önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülen ekolojik tarım turizmi alanında hizmet veren ve TaTuTa projesi kapsamında yer alan ekolojik çiftlikleri ziyaret eden katılımcıların beklenti ve algılarını tespit etmektir.

İlgili Çalışmalar

Ekolojik tarım turizmine yönelik gün geçtikçe artan ilgi ve bu ilginin sonucu olarak ziyaretçilerin ekolojik tarım turizmi faaliyetlerine daha fazla katılımı, araştırmacılara önemli birer veri kaynağı sağlamakta ve ulusal ve uluslararası alanyazında ekolojik tarım turizmini ve ekolojik çiftlikleri konu alan pek çok akademik çalışma yapılmaktadır. Loureiro ve Jervell (2005) tarafından yapılan çalışmada çiftçilerin ekolojik tarım turizmine yönelik hizmet vermesini etkileyen faktörler araştırılmış, çalışmanın sonucunda çiftliğin büyüklüğü ve konumunun önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. McGehee, Kim ve Jennings (2007) Virjinya’da çiftçi aileler arasında ekolojik tarım turizmine yönelik girişimciliği etkileyen cinsiyet bazlı motivasyonların ortaya çıkarılmasına yönelik bir araştırma yapmışlar ve araştırmanın sonucunda kadınların ekolojik tarım turizmi girişimciliğine yönelik daha yüksek bir motivasyona sahip oldukları tespit edilmiştir. Yılmaz (2008) tatil çiftliklerinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin belirlenmesine yönelik durum analizi (SWOT) yaptığı çalışmada tatil çiftliklerinin güçlü yanları olarak, kırsal dokuya uygunluk, organik tarım, gelenek ve göreneklerin devamlılığı ve yöresel ürünler belirlenmiş, bununla birlikte tanıtımın yetersizliği, çiftliklere doğrudan ulaşamaması, internet olanaklarının bulunmayışı ve

yabancı dil sorunu gibi zayıf yönler tespit edilmiştir. Çalışmada doğal ve kültürel çevresi bozulmamış kırsal alanlara yönelik ilginin artması, çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusundaki bilincin giderek artması, sağlıklı, kaliteli ve organik ürünlere olan talebin artması gibi durumlar fırsat olarak değerlendirilmiş, köylerin önemli bir bölümünün yüksek, eğimli, engebeli arazilerde kurulmuş olması ve alt yapı hizmetlerinin aksaması ve ekoturizmin olumsuz sosyo-kültürel etkileri ise tehdit olarak görülmüştür. Meydan-Uygur ve Akdu (2009), Türkiye’de çiftlik turizminin durum değerlendirilmesi yapılarak geliştirilebilmesi için bazı ülkelerin uygulamalarından örneklere dikkat çekmek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda incelenen ülkelerin çoğunda çiftlik turizmini geliştirmek ve desteklemek adına resmi ve/veya özel yapılanmaların bulunduğu, Türkiye’de ise sadece bir tane özel yapılanmanın mevcut olduğu ortaya konmuştur. Yang, Cai ve Sliuzas (2010) gelişmekte olan bölgelerde ekolojik tarım turizmi girişimlerinin performanslarını tanımlama ve analiz etme amacını taşıyan çalışmada ekolojik tarım turizminin kent ve yerel yerleşimler arasındaki arz-talep ilişkisinin ve tarım ürünleri ile hizmet kalitesinin gelişimine yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Kılıç ve Kurnaz (2010) tarafından turizm ürünündeki çeşitlendirme çalışmalarının önemini vurgulamak amacıyla Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği örnek olay yöntemi ile incelenmesine yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiş, çiftliğin destinasyondaki ürün çeşitliliğine ve doğal alanların korunarak kullanılmasına katkı sağladığı tespit edilmiştir. Kunasekaran, Ramachandran, Yacob ve Shuib (2011) tarafından çiftçilerin ekolojik tarım turizmine yönelik algılarını belirlemeye yönelik bir araştırma yapılmış, araştırmada çiftçilerin ekolojik tarım turizmine yönelik olumlu tutumlar geliştirdiği tespit edilmiştir. Diğer bir çalışma Selvi ve Demirer (2012) tarafından, seçilmiş ekolojik tatil çiftliklerinde uygulanan TaTuTa projesinin amacına ne ölçüde ulaştığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada TaTuTa projesinin amacına henüz ulaşmadığı bununla birlikte ziyaretçilerinin yerel halkla kaynaşma imkânı bularak sosyo-kültürel etkileşimin gerçekleştiği doğa sevgisi ve organik ürünlere olan özlem duygularının arttığı tespit edilmiştir. Artuğer vd. (2013) tarafından tarım çiftliklerinin, pazarlama karması elemanları (7P) ışığında alanyazından da faydalanılarak pazarlanması ve tanıtılması için önerilerde bulunmak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Artuğer ve Kendir (2013) tarafından ziyaretçilerin tatil çiftliklerinde tarımsal faaliyette bulunmalarına neden olan motivasyonları belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmış ve fiziksel ve zihinsel olarak rahatlamak ve doğayla iç içe bulunmak amacıyla bu faaliyetlere katıldıkları belirlenmiştir. Çeltek (2014) tarafından çiftlik turizminin Türkiye’de uygulanma potansiyelinin ortaya çıkarılabilmesi, Türkiye’nin çiftlik turizminde güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi, olası tehdit ve fırsatların ortaya konulması amacıyla Türkiye’de TaTuTa kapsamında pazarlanmakta olan tarım turizmi çiftliklerinin ürün özelliklerinin incelenmesi, çiftlik turizmi potansiyelinin SWOT analizi yapılması ve çiftlik turizmi ürün geliştirme modelinin önerilmesi amaçlanan bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Ahmadova ve Akova (2016) tarafından Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği’nin TaTuTa projesi kapsamında Türkiye’nin farklı bölgelerinde faaliyet gösteren organik ekoturizm çiftliklerinin turizm işletmeciliği açısından incelenmesine yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada çiftliklerin tanıtımının ve pazarlamasının büyük ölçüde Buğday Derneği tarafından yapıldığı ve büyük bir kısmında insan kaynakları yönetimi departmanının olmadığı tespit edilmiştir. Akyol ve Uygun (2017) tarafından yapılan çalışmada Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği örneğinde ziyaretçi tercihleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çiftlik kırsal hayatla bütünleşme, toprakla meşgul olma, yerel atölyelerde el sanatlarını icra etme gibi faaliyetler ile ziyaretçileri doğa ile iç içe tatil yapma ve geçmişe dönme gibi

tercihlere yönlendirmektedir. Ünüvar ve Aydın (2017) tarafından yapılan çalışmada farklı coğrafi bölgelerde kıyı kesimlerde yer alan ve ekoturizm potansiyeli bulunan turizm merkezlerini ziyaret etmiş olan turistlerin hizmet kalitesine ilişkin algı ve beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde ekoturizm bölgelerini ziyaret etmiş turistlerin beklentilerinin algılarından yüksek olduğu saptanmıştır. Yıldırım (2018), Türkiye’de TaTuTa’ya bağlı faaliyet gösteren çiftlik işletmecilerinin ve bu çiftlikleri ziyaret edenlerin çiftlik turizmine ilişkin deneyimlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucuna göre genel olarak ziyaretçiler ziyaret ettikleri çiftlikten memnun ayrılmışlardır.

Ulusal ve uluslararası alanyazın incelendiğinde ekolojik tarım turizmine ve ekolojik çiftliklere yönelik farklı konuları inceleyen pek çok çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalar; ekolojik çiftliklerin çeşitli alanlardaki katkılarının (kırsal kalkınma, sürdürülebilirlik, sosyo-kültürel etkileşim vb.) belirlenmesini amaçlayan çalışmalar (Hamzah vd., 2012; Kaypak, 2012; Kılıç ve Kurnaz, 2010; Kizos ve Iosifides, 2007; Yang vd., 2010), ekolojik çiftliklerin pazarlanmasına yönelik çalışmalar (Artuğer vd., 2013; Civelek-Oruç vd., 2015; Sullins, Moxon ve Thilmany McFadden, 2010;), ekolojik tarım turizmi faaliyetlerine katılımın ziyaretçilere sağladığı faydalara yönelik çalışmalar (Selvi ve Demirer, 2012), ekolojik tarım turizmine yönelik durum tespiti yapan çalışmalar (Ahmadova ve Akova, 2016; Çeltek, 2014; Yılmaz, 2008; Meydan-Uygur ve Akdu, 2009), ekolojik çiftliklerin faaliyetlerine yönelik yapılan çalışmalar (Zengin ve Savgın, 2016, s. 475), çiftçilerin ekolojik tarım turizmine katılımını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar (Kunasekaran vd., 2011; Loureiro ve Jervell, 2005; Ollenburg ve Buckley, 2007), çiftçilere ve çiftçi ailelerine yönelik çalışmalar (McGehee vd., 2007; Ukav ve Çetinöz, 2015) ve ziyaretçilerin ekolojik tarım turizmine katılımlarını etkileyen motivasyonlarının belirlenmesine yönelik çalışmalardır (Artuğer ve Kendir, 2013; Iakovidou, Emmanouilidou, Stavrakas, Simeonidou, Chrisostomidis, 2001; Sullins vd., 2010). Ekolojik tarım turizminin hem yerel halka hem de ülkelere sağladığı yararlarının artması, ekolojik tarım turizmi faaliyetlerini içerisinde barındıran ekolojik çiftliklerin ziyaretçilerinin beklenti ve algılarının karşılanması ile mümkün olacaktır (Zengin ve Savgın, 2016, s. 476). Bunun tespiti için de ziyaretçilerin beklenti ve algılarının ölçülmesi önem taşımaktadır. Ayrıca ziyaretçilerin beklentilerine cevap aranması, beklentilerin karşılanması ya da üzerine çıkılması hizmetlerin algılanan kalitesine de etki edecektir (Karaman ve Ceylan, 2014: s. 372; Ceylan ve Karaman, 2017: s. 88). Hizmet kalitesinin varlığı işletmeler için iyi bir algı yaratmakta, ziyaretçi memnuniyetini ve sadakatini, tekrar satın alma ve işletmeyi başkalarına tavsiye etme niyetini artırmaktadır (Sarioğlan ve Yabacı, 2018: 402; Türkmendağ ve Köroğlu, 2018, s. 125). Böylece pazarlama faaliyetleri için katlanılan maliyetlerin de azaltılması sağlanabilir (Bezirgan ve diğerleri, 2017 s. 391).

YÖNTEM

Araştırmanın amacı, Türkiye’de kırsal alanların kalkınmasında ve yerel halkın gelirlerinin artmasında önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülen ekolojik tarım turizmi alanında hizmet veren ekolojik çiftlikleri ziyaret eden katılımcıların beklenti ve algılarının tespit edilmesidir.

Evren ve Örneklem

Türkiye'de TaTuTa projesi kanalıyla turizme açılan, bu projeye dahil olan 96 adet ekolojik çiftlik bulunmaktadır (TaTuTa, 2017b). TaTuTa projesine dahil olup, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesine dağılmış vaziyette olan 96 adet ekolojik çiftlikleri ziyaret eden ziyaretçiler evren itibari ile oldukça büyüktür. Bu nedenle bu çalışma zaman ve maliyet unsurları dikkate alınarak Marmara Bölgesi'nde yer alan tüm ekolojik çiftlikleri ziyaret eden ziyaretçilere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Marmara Bölgesi'nde TaTuTa projesine dâhil olan 15 çiftlik yer almaktadır. Bu çiftlikler (TaTuTa, 2017c) şunlardır:

- Ali Taşköylü Çiftliği (Savaştepe/Balıkesir)
- Gürcan-Filiz Durmazbilek (Avşa/Balıkesir)
- Yoga Evi Çiftliği (Yalova)
- Chevrel Traher Çiftliği (Kurtköy/Yalova)
- Yeniköy Çiftliği (Bayramiç/Çanakkale)
- Cem Birder (Bayramiç/Çanakkale)
- Sevinç Abla (Bayramiç/Çanakkale)
- Ormanya Gıda Ormanı Projesi (Ayvacık/Çanakkale)
- Ormanevi (Biga/Çanakkale)
- Serim Çiftliği (Merkez/Çanakkale)
- Narköy Çiftliği (Kandıra/Kocaeli)
- Şaban Burhan Çiftliği (Karacabey/Bursa)
- Belentepe Çiftliği (Osmangazi/Bursa)
- İstafil Bio-dinamik Tarım Çiftliği (Çatalca/İstanbul)
- Jade Çiftliği (Söğütlü/Sakarya)

Örnekleme metodu olarak olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu kapsamda bu çalışmanın örneklemini Marmara Bölgesi'nde TaTuTa projesine dahil olan 15 ekolojik çiftliği ziyaret eden 380 ziyaretçi oluşturmaktadır. Katılımcılarla yüz yüze görüşülerek anket formunu doldurmaları istenmiş ve veriler elde edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Khan (2003, s. 112) ekoturistlerin hizmet kalitesi beklentilerini incelemek amacıyla SERVQUAL'den faydalanmak suretiyle ECOSERV ölçeğini geliştirmiştir. ECOSERV ölçeği 6 boyut ve 29 önermeden oluşmaktadır. Ünüvar ve Aydın (2017) orijinal ölçeği Türkçe'ye uyarlamıştır. Beşli likert tipinde (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) uyarlanan ölçekte 6 boyut ve 29 önerme yer almaktadır. Türkçe'ye uyarlanmış ölçek

araştırmacılar tarafından gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri, ekolojik çiftliklere yönelik tercihleri, ekolojik çiftliklere yönelik motivasyon kaynakları ve ekolojik çiftliklere yönelik değerlendirmelerine ilişkin sorular; ikinci bölümde ise ECOSERV ölçeğine ilişkin önermeler bulunmaktadır.

BULGULAR VE YORUM

Katılımcılara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine Tablo 1’de yer verilmiştir. Buna göre katılımcıların 200’ü kadın (%52,6), 180’i erkektir (%47,4). Katılımcıların 253’ü evli (%66,6) iken, 127’si bekârlardan (%33,4) oluşmaktadır. Farklı gelir seviyelerinde bireylerin olduğu görülse de 2500 TL-3500 TL arası (n=131,%34,5) ve 3501 TL -4500 TL (n=138, %36,3) arasında bir yoğunlaşmanın olduğu anlaşılmaktadır. Yaş dağılımları da benzer özellik göstererek 31-40 yaş (n=109, %28,7) ve 41-50 yaş (n=123, %32,4) aralığında yoğunlaşmaktadır. Katılımcıların %30’u ön lisans mezunu iken, %28,9’u lisans ve %10,3’ü de lisansüstü mezundur. Meslek durumları incelendiğinde ise katılımcıların en fazla özel sektör çalışanlarından (n=121,%31,8), daha sonra ise memur (n=121,%31,8) ve kendi işinde çalışan bireylerden (n=48,%12,6) oluştuğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1: Demografik Özellikler

Cinsiyet	n	%	Medeni Durum	n	%
Kadın	200	52,6	Evli	253	66,6
Erkek	180	47,4	Bekar	127	33,4
Gelir	n	%	Yaş	n	%
1600 TL -2500 TL	32	8,4	20 Yaş altı	6	1,6
2501 TL -3500 TL	131	34,5	21-30 Yaş	80	21,1
3501 TL -4500 TL	138	36,3	31-40 Yaş	109	28,7
4501 TL -5500 TL	51	13,4	41-50 Yaş	123	32,4
5501 TL -6500 TL	16	4,2	51-60 Yaş	57	15,0
6500 TL ve üzeri	12	3,2	61+ Yaş	5	1,3
Öğrenim Durumu	n	%	Meslek	n	%
İlköğretim	4	1,1	Memur	109	28,7
Ortaöğretim	113	29,7	Özel Sektör Çalışanı	121	31,8
Ön Lisans	114	30,0	Emekli	36	9,5
Lisans	110	28,9	Kendi İşinde Çalışan	48	12,6
Lisansüstü	39	10,3	Öğrenci	41	10,8
			Ev Hanımı	25	6,6
Toplam	380	100	Toplam	380	100

Katılımcıların ekolojik çiftliklere yönelik tercihlerini belirleyici sorular Tablo 2’de belirtilmiştir. Tablo 2’ye göre 331 katılımcının (%87,1) ekolojik çiftliklerde birden fazla konaklama yaptığı görülmektedir. Ekolojik çiftlikleri ziyaretlerde daha çok gönüllü katılım (n=288, %75,5) yönteminin tercih edildiği ifade edilmiştir. Katılımcıların ekolojik çiftliklerde katıldıkları faaliyet türlerinde ise bahçe ve tarla İşleri (n=288, %75,8), üretim, işleme, paketlenme (n=218, %57,4) ve hayvan bakımı (n=130, %34,2) ilk sıralarda gelmektedir. Ortalama geceleme sürelerini incelendiğinde ise genel olarak 3 gece (n=97, %25,5) ve 4 gece (n=114, %30) konaklamalar yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu ziyaretlerin çoğunlukla arkadaşlarla (n=195, %51,3) ve aile bireyleriyle (n=63, %16,6) birlikte gerçekleştirildiği

ifade edilmiştir. Son olarak, katılımcıların ekolojik çiftliklerle ilgili bilgi kaynakları incelendiğinde, ilk sırada internetin (n=326, %85,8) olduğu, daha sonra arkadaş tavsiyesi (n=237, %62,4), sosyal medya (n=211, %55,6) ve TaTuTa derneğinin (n=153, %40,3) ekolojik çiftliklerle ilgili bilgi kaynağı olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Seyahat acentaları (n=52, %13,7) ise bu sıralamada en sonda yer almaktadır.

Tablo 2: Ekolojik Çiftliklere Yönelik Tercihler

Daha Önce Ekolojik Çiftliklere Gittiniz mi?	n	%	Ekolojik Çiftliklere Gitme Durumunuz	n	%
Evet	331	87,1	Gönüllü	288	75,8
Hayır	49	12,9	Konuk (Ücret Ödeyerek)	43	11,3
Kaç Kez Gittiniz?	n	%	Çiftliklerle İlgili Bilgi Kaynaklarınız?*	n	%
1 kez	123	32,4	İnternet (Google vb.)	326	85,8
2 kez	151	39,7	Arkadaş Tavsiyesi	237	62,4
3 kez	57	15,0	Sosyal Medya (Facebook, Instagram vb.)	211	55,6
4 ve üzeri	-	-	TaTuTa	153	40,3
Ekolojik Çiftliklerde Ortalama Kaç Gece Konaklama Yaptınız?	n	%	Daha Önceki Deneyim	125	32,9
2 gece	66	17,4	Basılı Medya (Gazete, Dergi)	86	22,6
3 gece	97	25,5	Görsel Medya	64	16,9
4 gece	114	30,0	Seyahat Acentası	52	13,7
5 gece ve üstü	54	14,2			
Ekolojik Çiftliklere Kiminle Gittiniz?	n	%	Ekolojik Çiftlikte Katıldığınız Faaliyet Türleri Nelerdir?*	n	%
Yalnız	40	10,5	Bahçe ve Tarla İşleri	288	75,8
Arkadaşlarıyla	195	51,3	Üretim, İşleme, Paketleme	218	57,4
Yalnızca Eşimle	33	8,7	Hayvan Bakımı	130	34,2
Ailemle (Çocuklar ve Ebeveyn)	63	16,6	Ev İşleri	116	30,5
			Bakım, Onarım	114	30

Not: *Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 3'te katılımcıların ekolojik çiftliklere yönelik motivasyon kaynaklarına yer verilmiştir. Tablo 3'e göre katılımcıların ekolojik çiftlikleri ziyaret etmelerinde etki eden en önemli motivasyonun, zihinsel olarak rahatlamak ($\bar{x}$:4,48) olduğu tespit edilmiştir. Bunu; şehir hayatından uzaklaşmak ($\bar{x}$:4,35), manzaranın tadını çıkarmak ($\bar{x}$:4,32) ve fiziksel olarak rahatlamak ($\bar{x}$:4,32) motivasyonları izlemektedir. En az etki eden motivasyon unsurlarının ise tarımsal becerileri geliştirmek ($\bar{x}$:3,66) ve ilişkileri güçlendirmek ($\bar{x}$:3,83) olduğuna rastlanmıştır.

Tablo 3: Ekolojik Çiftliklere Yönelik Motivasyon Kaynakları

İfade	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		$\bar{x}$	s.s.
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Manzaranın tadını çıkarmak	-	-	-	-	42	11,1	175	46,1	163	42,9	4,32	,663
Hayattan zevk almak	-	-	-	-	57	15,0	227	59,7	96	25,3	4,10	,627
Zihinsel olarak rahatlamak	-	-	-	-	6	1,6	184	48,4	190	50,0	4,48	,531
Sağlığı ve refahı arttırmak	-	-	-	-	68	17,9	198	52,1	114	30,0	4,12	,682
Şehir hayatından uzaklaşmak	-	-	-	-	30	7,9	187	49,2	163	42,9	4,35	,622
Tarım ortamında olmak	-	-	-	-	90	23,7	206	54,2	84	22,1	3,98	,677
Fiziksel olarak rahatlamak	-	-	-	-	29	7,6	199	52,4	152	40,0	4,32	,610

Tablo 3: Ekolojik Çiftliklere Yönelik Motivasyon Kaynakları (Devamı)

Gündelik stresten kaçmak	-	-	-	-	32	8,4	190	50,0	158	41,6	4,33	,625
Tarımsal hayatı ve aktiviteleri yaşamak	-	-	3	0,8	35	9,2	200	52,6	142	37,4	4,27	,654
İlişkileri güçlendirmek	-	-	7	1,8	104	27,4	216	56,8	53	13,9	3,83	,677
Tarımsal becerileri geliştirmek	-	-	22	5,8	151	39,7	140	36,8	67	17,6	3,66	,833
Bir maceraya sahip olmak	-	-	17	4,5	117	30,8	151	39,7	95	25,0	3,85	,847
Tarımsal etkinliklere veya festivallere katılmak	-	-	10	2,6	96	25,3	180	47,4	94	24,7	3,94	,777
Arkadaş edinmek veya benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla tanışmak	-	-	13	3,4	79	20,8	185	48,7	103	27,1	3,99	,786

Katılımcıların ekolojik çiftliklere yönelik genel memnuniyet düzeyleri ve ekolojik çiftlikleri tekrar ziyaret ve tavsiye etme niyetlerine ilişkin bulgulara Tablo 4'te yer verilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde katılımcıların ekolojik çiftlik hizmetlerinden genel olarak memnun kaldığı ($\bar{x}$:4,32), ekolojik çiftliği tekrar ziyaret etme ($\bar{x}$:4,21) ve başkalarına tavsiye etme ($\bar{x}$:4,37) niyetlerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Ekolojik Çiftliklere Yönelik Değerlendirmeler

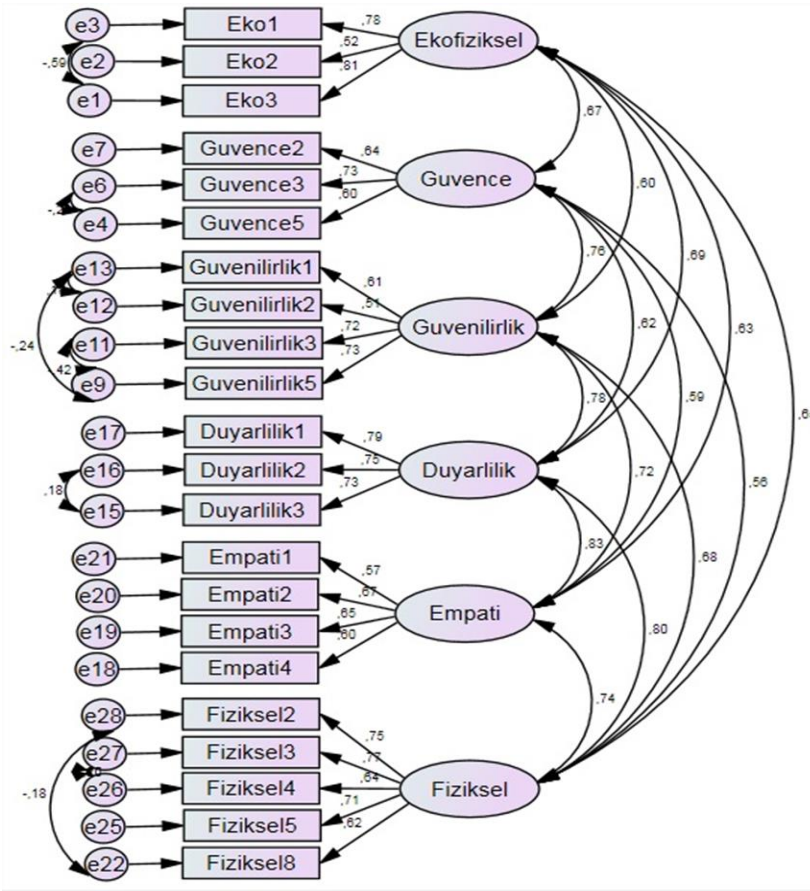
İfade	Ne Katılıyor		Ne Katılmıyor		Katılıyor		Kesinlikle Katılmıyor		$\bar{x}$	s.s.
	n	%	n	%	n	%				
Ekolojik çiftlik hizmetlerinden genel olarak memnun kaldım.	38	10,0	148	38,9	145	38,2	4,32	,671		
Ekolojik çiftliği tekrar ziyaret etmek isterim.	41	10,8	181	47,6	109	28,7	4,21	,642		
Ekolojik çiftliği başkalarına tavsiye ederim.	31	8,2	145	38,2	155	40,8	4,37	,650		

ECOSERV Ölçeğine İlişkin Bulgular

Öncelikle araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilir olup olmadığını belirlemek amacıyla ölçeğe Cronbach's Alpha testi uygulanmıştır. Sosyal bilimlerde kullanılan ölçeğin güvenilir olması için güvenilirlik katsayısının en az 0,70 olması gerektiği belirtilmektedir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007). Buna göre güvence (α : 0,711), güvenilirlik (α : 0,764), duyarlılık (α : 0,797), empati (α : 0,717) ve fiziksel unsurlar (α : 0,848) boyutlarının güvenilirlik katsayılarının 0,70 üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Yalnızca eko-fiziksel unsurlar (α : 0,683) boyutunun güvenilirlik katsayısının 0,70'e oldukça yakın olduğu ve kabul edilebileceği söylenebilir. Ünüvar ve Aydın (2017)'de ECOSERV ölçeği kullanarak gerçekleştirdikleri çalışmada bazı boyutlarda 0,70 altında güvenilirlik tespit etmişlerdir. Bununla birlikte ölçeğin bir bütün olarak güvenilirlik katsayısının α : 0,928 tespit edilmesi de analizlere devam edilebileceğine karar vermede önemli bir ölçüt olmuştur. Araştırmada kullanılan ECOSERV ölçeğinin geçerliğini test etmek amacıyla ilk önce SPSS ile açıklayıcı faktör analizi, daha sonra ise AMOS programı ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ifadelerin, orijinal ölçekte olduğu gibi 6 boyut altında toplandığı tespit edilmiştir. Aynı ölçeğe doğrulayıcı faktör analizi uygulandığında ise faktör yükleri düşük olan toplam 7 ifadenin (güvence 1, güvence 4, güvenilirlik 4,duyarlılık 4, fiziksel unsurlar 1, fiziksel unsurlar 6, fiziksel unsurlar 7) ölçekten çıkarılması uygun görülmüştür. Bu analizin sonuçları Şekil 1'de yer almaktadır. DFA ile elde

edilen sonuçların uyum iyiliği istatistikleri ise Tablo 6'da belirtilmiştir. Buna göre DFA sonucu elde edilen model kabul edilebilir ve iyi uyum sergileyerek ölçeğin geçerliliği sağlanmıştır.

Şekil 1: ECOSERV Ölçeğine İlişkin DFA Sonuçları

Tablo 6: Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucu Madde Uyum Değerleri

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum*	Model Sonucu
χ^2/sd	≤ 3	≤ 5	2,544
RMSEA	$\leq 0,05$	$\leq 0,10$	0,06
SRMR	$\leq 0,05$	$\leq 0,09$	0,04
CFI	$\geq 0,95$	$\geq 0,80$	0,91
GFI	$\geq 0,95$	$\geq 0,80$	0,90
AGFI	$\geq 0,90$	$\geq 0,80$	0,86

*Kaynak: Schumacker ve Lomax, 2004; Bryne, 2010

ECOSERV ölçeğini oluşturan ifadeler bağlamında elde edilen algı ve beklenti ortalamaları, standart sapmaları, algı ve beklenti ortalamaları farkı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını gösteren t testi sonuçları ile anlamlılık değerleri Tablo 7'de belirtilmiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde hiçbir ifade için algılanan kalitenin beklenen kaliteden yüksek olmadığı söylenebilir. Algı ortalamaları ve beklenti ortalamaları arasındaki farkın $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. En büyük fark -0,43 değeri ile empati boyutunda yer alan “çalışanların ziyaretçilerin özel ihtiyaçlarını anlayabilmeleri” boyutunda ortaya çıkmıştır. En az fark ise, -0,22 değeri ile, yine empati boyutu altında bulunan “ziyaretçilere ilgi gösterilmesi” ifadesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 7: ECOSERV Ölçeği İfadeleri Fark Sonuçları

No	İfade	Beklenti Ort. (SS)	Algı Ort. (SS)	Fark (A-B)	t-değeri
1	Tesislerin çevreye uygunluğu	4,67 (0,608)	4,3 (0,719)	-0,37	8,800*
2	Araç-gereç/teçhizatlarına çevresel bozulmayı en aza indirmesi	4,50 (0,757)	4,11 (0,773)	-0,39	8,821*
3	Tesislerin çevresel anlamda tehlikesiz, güvenilir oluşu	4,47 (0,687)	4,06 (0,775)	-0,41	8,991*
4	İhtiyaç olunan gerekli bilgilerin tesis tarafından karşılanması	4,46 (0,642)	4,15 (0,761)	-0,31	7,026*
5	Çalışanların sorulara cevap verebilecek bilgiye sahip olması	4,46 (0,634)	4,09 (0,766)	-0,37	8,235*
6	Çalışanların ziyaretçilere nazik davranmaları	4,54 (0,595)	4,14 (0,672)	-0,40	9,502*
7	Hizmetin zamanında gerçekleşmesi	4,47 (0,635)	4,07 (0,722)	-0,40	8,603*
8	Hizmetin söz verilen sürede gerçekleşmesi	4,46 (0,617)	4,15 (0,711)	-0,31	6,498*
9	Hizmetin ilk seferde doğru olarak yapılması	4,42 (0,683)	4,18 (0,700)	-0,24	5,360*
10	Sorunların çözümüne içtenlikle yaklaşılması	4,46 (0,658)	4,07 (0,837)	-0,39	8,390*
11	Çalışanların daima yardım etmeye istekli olması	4,42 (0,694)	4,13 (0,799)	-0,29	6,243*
12	Çalışanların hizmet konusunda dakik olması	4,35 (0,694)	4,12 (0,782)	-0,23	5,165*
13	Çalışanların hiçbir zaman yardım edemeyecek kadar meşgul olmamaları	4,44 (0,657)	4,04 (0,801)	-0,40	8,747*
14	Ziyaretçilere ilgi gösterilmesi	4,48 (0,651)	4,26 (0,681)	-0,22	4,891*
15	Ziyaretçilerle ayrı ayrı ilgilenilmesi	4,45 (0,674)	4,19 (0,722)	-0,26	6,028*
16	Çalışma saatlerinin uygun olması	4,49 (0,664)	4,18 (0,688)	-0,31	7,403*
17	Çalışanların ziyaretçilerin özel ihtiyaçlarını anlayabilmeleri	4,5 (0,601)	4,07 (0,736)	-0,43	10,054*
18	Yerel eğlenceler/kültürel etkinliklerin düzenlenmesi	4,41 (0,624)	4,04 (0,811)	-0,37	7,640*
19	Kullanılan malzemelerin görsel açıdan yerel etkiyi yansıtabilecek çekicilikte olması	4,39 (0,651)	4,03 (0,821)	-0,36	7,285*
20	Tesislerin görsel anlamda çekici olması	4,36 (0,641)	4,05 (0,750)	-0,31	7,031*
21	Çalışanların yerel kıyafetleriyle göze hoş görünmeleri	4,43 (0,660)	4,03 (0,829)	-0,40	8,119*
22	Tesis ortamının temiz olması	4,86 (0,374)	4,59 (0,620)	-0,27	8,540*

Not: Fark=Algı-Beklenti, *p<0,001, **p<0,005

ECOSERV ölçeğini oluşturan boyutlar bağlamında elde edilen algı ve beklenti ortalamaları, standart sapmaları, algı ve beklenti ortalamaları farkı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını gösteren t testi sonuçları ile anlamlılık değerleri Tablo 8’de belirtilmiştir. Buna göre, boyutların algılanan ve beklenen kalite farkları incelendiğinde hiçbir boyutta pozitif değerlere ulaşamadığı görülmektedir. En büyük fark -0,3912 değeri ile ekofiziksel unsurlar boyutunda görülmekte iken, en az farkın -0,3026 değeri ile empati boyutunda gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Tablo 8: ECOSERV Ölçeği Boyutları Fark Sonuçları

Not: Fark=Algı-Beklenti, *p<0,001, **p<0,005

Boyut	Beklenti Ort. (ss)	Algı Ort. (ss)	Fark (A-B)	t -değeri
Eko-fiziksel	4,5465 (0,532)	4,1553 (0,591)	-0,3912	13,041*
Güvence	4,4877 (0,464)	4,1289 (0,566)	-0,3588	11,559*
Güvenilirlik	4,4546 (0,466)	4,1145 (0,540)	-0,3401	10,602*
Duyarlılık	4,4053 (0,538)	4,0956 (0,679)	-0,3097	8,718*
Empati	4,4789 (0,480)	4,1763 (0,519)	-0,3026	10,208*
Fiziksel Unsurlar	4,4905 (0,371)	4,1484 (0,582)	-0,3421	11,439*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm sektörü ekonomik ve sosyal yönleri ile hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler açısından giderek daha da önemli bir konuma gelmiştir (Roe, 2001). Turizmden daha fazla verim almak isteyen bu ülkeler, turizmi tüm yıla yaymak ve sürdürülebilirliği sağlamak açısından alternatif turizm çeşitlerine yönelmişlerdir (Chou, 2013). Son zamanlarda tüketici davranışlarında yaşanan yeni eğilimler, şehir hayatından sıkılma, doğayla bütünleşme, geçmiş

özlem veya doğal ürünlere ilgi gibi etkenler turizm sektörünü çeşitlendirerek eko turizm, sürdürülebilir turizm, doğa turizmi veya çiftlik turizmi gibi alternatif turizm türlerinin gelişmesine yol açmıştır. Bundan hareketle Türkiye'nin doğal kaynakları ve kültürel yapısı dikkate alındığında geniş bir pazar payına sahip olan eko turizm, doğa turizmi veya çiftlik turizmi gibi turizm çeşitlerinin Türkiye ekonomisine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma sonucunda ankete katılan turistlerin çoğunluğunu orta yaş aralığında ekonomik özgürlüğünü sağlamış bireylerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Çünkü, turizm olgusu ekonomik güç gerektiren bir harekettir (Bahar ve Kozak, 2013: 121). Ayrıca, fiziksel ve güvenlik ihtiyacını tam olarak gerçekleştirilemeyen bireylerin turizm olayına katılması beklenmemektedir (Maslow, 1954). Bu durum ele alındığında genç bireylerin daha fazla turizmden faydalanması ve birçok aktiviteyi bünyesinde barındıran ekolojik çiftliklere yönlendirilmesi teşvik edilebilir. Bu sonuç, Artuğer ve Kendir (2013), Kılıç ve Kurnaz (2010) ve Williams, Paridaen, Dossa, Dumais (2001) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, ekolojik çiftliklere gelen turistlerin büyük bir çoğunluğunun daha önce ekolojik çiftliklere gittiği ve gönüllü olarak çalıştıkları görülmüştür. Bu durum Opermann (1996) ve Eatherley (2005)'in yapmış olduğu çalışmalara göre farklılık göstermiştir. Her iki yazarın çalışmasında, turistler çiftlik turizmi faaliyetlerine bizzat katılmak yerine konuk olarak bulunmuşlardır. Ankete katılan turistlerin eğitim durumlarında farklılıklar gözlenmiştir. Bu farklılıklar ortaöğretim, ön lisans ve lisans grubunda yoğunlaşmıştır. Meslek grubuna bakıldığında ise en fazla katılımın özel sektör çalışanlarından ve memurlardan oluştuğu görülmüştür.

Çalışmanın bulguları doğrultusunda daha önce ekolojik çiftliklere giden turistlerin önemli bir kısmının ikinci defa gittiği, ancak ekolojik çiftliğe gidiş sayısı arttığında (3 ve üzeri) giden sayısında azalmalar olduğu ve ekolojik çiftliklere tekrar gidişin süreklilik göstermediği sonucu çıkarılabilir. Türkiye'de agro turizmin son 10 yılda gelişme gösterdiği göz önüne alındığında (Deniz ve diğ., 2018) turistlerin ekolojik çiftlik veya agro turizm hakkında bilgilerinin yeterli olmaması, turistleri başka alternatif turizm çeşitlerine yönlendirdiği düşünülebilir. Bunun önüne geçilebilmesi için iletişim kanallarının daha aktif kullanılması ve günümüzde yaygın olarak kullanılan internetten pazarlama ya da sosyal medya pazarlaması gibi pazarlama çeşitlerine daha fazla ağırlık verilmesi gerekebilir. Katılımcıların ekolojik çiftlik ile ilgili bilgi kaynağını en fazla tanıdık tavsiyesi ve internet kaynaklarından aldıkları sonucu bu öneriyi destekler nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, Ahmadova ve Akova (2016) ve Akyol ve Uygun (2017) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermiştir.

Katılımcıların ekolojik çiftlikleri ziyaret etmelerinde etkili olan en önemli motivasyonun, zihinsel olarak rahatlamak olduğu, bunu; şehir hayatından uzaklaşmak, manzaranın tadını çıkarmak ve fiziksel olarak rahatlamak, motivasyonları izlemektedir. En az etki eden motivasyon unsurlarının ise tarımsal becerileri geliştirmek ve ilişkileri güçlendirmek olduğuna rastlanmıştır. Bu bağlamda tesislerin bu konuları göz önünde bulundurması, daha fazla çevre dostu ürünler kullanarak biyoçeşitliliğe zarar vermeyen sürdürülebilir kaynaklardan faydalanmaları önerilebilir. Bunun için tesisler çevrede oluşabilecek gürültü kirliliği, ses kirliliği, hava kirliliği, su kirliliği ve toprak kirliliği gibi faktörlerin olumsuz etkisini azaltıcı önlemler alması gerekmektedir. Çünkü, ekolojik çiftlikler doğal dengeye en az zarar veren işletmelerdir (Atabey, Gürdoğan ve Yokaş, 2016, s. 271). Bu doğrultuda çevre tahribatının yaşanmaması için ilgili yerel yönetimlerin ekolojik taşıma kapasitesine dikkat etmeleri önerilebilir.

Bu araştırma alanyazındaki eksikliği gidermede önemli bir rol oynayabilir ve bundan sonra yapılacak çalışmalara yol gösterici olabilir. Ekolojik tarım turizmi alanında hizmet veren ekolojik çiftlikleri ziyaret eden katılımcıların beklentilerinin tespit edilmesi, çiftliklerin imaj, markalama ve müşteri sadakati oluşturma sürecinde yarar sağlayabilir, ziyaretçilerin beklentileri hakkında bilgi sahibi olan çiftliklerin, ziyaretçilerini anlayabilmeleri ve bu doğrultuda istek ve beklentilerini karşılayabilmelerine imkan tanıyabilir. Aynı zamanda ziyaretçilerin ihtiyaç, istek ve beklentilerine yönelik ürün ve hizmet sunabilen çiftlikler rekabet ortamında önemli avantaj sağlayabilir, sürdürülebilir bir kırsal kalkınma oluşturulması sürecinde de olumlu bir rol üstlenebilir. Bu çalışma ekolojik tarım turizmi, ekolojik tarım turizmi faaliyetleri, ekolojik çiftlikler ve bu çiftlikleri ziyaret eden yerli ve yabancı ziyaretçiler ile ilgili olarak çalışmak isteyen akademisyenlere kendi çapında bir kaynak teşkil edebilir ve bu konudaki alanyazına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmadova, S. ve Akova, O. (2016). Türkiye’de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 14-29.
- Akyol, A. ve Uygun, A. A. (2017). Sürdürülebilir turizm uygulamaları kapsamında ziyaretçi tercihleri: Pastoral vadi ekolojik yaşam çiftliği örneği. *Türkiye Ormanlık Dergisi*, 18 (2), 133-139.
- Atabey, S., Gürdoğan, A. ve Yokaş İ. (2016). Organik tarım tabanlı eko-turizm uygulamalarının değerlendirilmesi: Çandır köyü örneği. *Social Sciences (NWSASOS)*, 3C0150, 11 (4), 270-287.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Artuğer, S. ve Kendir, H. (2013). Agritourist motivations: The case of Turkey, *International Journal of Business and Management*, 8 (21), 63-69.
- Artuğer, S., Özkoç, A. G. ve Kendir, H. (2013). Ta-Tu-Ta (tarım-turizm-takas) çiftliklerinin pazarlanması ve tanıtılması için öneriler, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (1), 01-05.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2013). Turizm Ekonomisi. Anadolu Üniversitesi Yayın No:2908, Eskişehir.
- Bezirgan, M., Köroğlu, A. ve İlban, M. O. (2017). Destinasyon imajı, algılanan değer, aidiyet ve davranışsal niyetler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi, *Kesit Akademi Dergisi*, 3 (12), 387-418.
- Bryne, B. M. (2010). *Testing For The Factorial Validity of a Theoretical Construct. Structural Equation Modeling with Amos: Basic Concepts, Applications and Programming*, Routledge: New York.
- Cesur, E. ve Avcıkurt, C. (2018). Kırsal turizm bölgelerini ziyaret eden turistlerin bölge mutfağına yönelik görüşleri: Doğu Karadeniz mutfağı, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 8 (1): 22-32.

- Ceylan, U. ve Karaman, S. (2017). Kurumsal itibar oluşturma sürecine müşteri şikâyet yönetimi, inovasyon ve öğrenmenin etkisi: seyahat acentaları üzerine bir araştırma, *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 85-106.
- Civelek, M., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2013). Agro-Turizm ve Sürdürülebilirlik İlişkisi: Muğla Yöresindeki TaTuTa Çiftliklerinde Bir Araştırma, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 1 (3), 23-33.
- Civelek-Oruç, M., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2015). Tarım turizmi uygulamaları ve pazarlama modelleri: Türkiye için bir model önerisi, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5 (2), 40-45.
- Çeltek, E. (2014). Çiftlik turizminde ürün geliştirme: Türkiye'deki ekolojik tarım turizmi çiftlikleri üzerinde bir inceleme, *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 3 (8), 90-114.
- Chou, M C. (2013). Does tourism development promote economic growth in transition countries? A panel data analysis, *Economic Modelling*, 33 (2013), 226-232.
- Deniz S., Özden O., Akgün O ve Yıldırım H. M. (2018). Agro Turizm Tesislerinin Gastronomi Faaliyetleri Açısından İncelenmesi: Çanakkale Örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 6/3 (2018) 364-378.
- Duran Gökalp, D. ve Yazgan, M. E. (2013). Kırsal peyzaj planlamada agroturizm ve agriturizm. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15 (24), 25-29.
- Eatherley, D., 2005. Farm tourism: a way forward for the Shetland islands. MSc in Sustainable Development. University of Exeter. http://ibrarian.net/navon/paper/A__DISSERTATION_AIMS_AND_OBJECTIVES_Title.pdf?paperid=11182481 adresinden alınmıştır.
- Hamzah, A., Yassin, S. M., Samah, B. A., Drsquo, J. L., Shaffril, H. M., ve Uli, J. (2012). Socio-economic impact potential of agro tourism activities on Desa Wawasan Nelayan community living in Peninsular Malaysia. *African Journal of Agricultural Research*, 7 (32), 4581-4588.
- Iakovidou, O., Emmanouilidou, M., Stavrakas, T., Simeonidou, P., ve Chrisostomidis, C. D. (2001). Trends of tourism market for agro-tourism, *Anatolia: An International Journal Of Tourism And Hospitality Research*, 12 (2), 165-179.
- Karaman, S. ve Ceylan, U. (2014). Devre tatil sisteminde algılanan hizmet kalitesi: kütahya ilinde konaklayan müşteriler örneği, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (31), 369-380.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 11-29.
- Khan, M. (2003). Ecoserv: Ecotourists' quality expectations. *Annals of Tourism Research*, 30 (1), 109-124.
- Kılıç, B. ve Kurnaz, A. (2010). Alternatif turizm ve ürün çeşitliliği oluşturmada ekolojik çiftlikler: Pastoral vadi örneği, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 39-56.

- Kizos, T. ve Iosifides, T. (2007). The contradictions of agrotourism development in Greece: evidence from three case studies. *South European Society & Politics*, 12 (1), 59-77.
- Kunasekaran, P., Ramachandran, S., Yacob, M. R. ve Shuib, A. (2011). Development of farmers' perception scale on agro tourism in Cameron Highlands, Malaysia. *World Applied Sciences Journal*, 12(Special Issue of Tourism & Hospitality), 10-18.
- Loureiro, M. L. ve Jervell, A. M. (2005). Farmers' participation decisions regarding agro-tourism activities in Norway, *Tourism Economics*, 11 (3), 453-469.
- Maslow, A. H. (1954). *Personality and Motivation*. Harlow, England: Longman, 1, 987.
- McGehee, N. G., Kim, K. ve Jennings, G. R. (2007). Gender and motivation for agri-tourism entrepreneurship. *Tourism Management*, 28 (1), 280-289.
- Meydan Uygur, S. ve Akdu, U. (2009). Çiftlik turizmi, kırsal, tarım ve eko turizminin kavramsal açıdan irdelenmesi, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 143-166.
- Ollenburg, C. ve Buckley, R. (2007). Stated economic and social motivations of farm tourism operators, *Journal of Travel Research*, 45, 444-452.
- Oppermann, M., 1996. Rural tourism in Southern Germany. *Annals of Tourism Research*, 23 (1), 86-102.
- Roe D. ve Urguhart, P. (2001). *Pro-poor Tourism: Harnessing the World's Largest Industry for the World's Poor*, London: IIED.
- Sarioğlan, M. ve Yabancı, F. (2018). A study on the role of food and beverage service quality in the preference of air transport companies (Sample of Turkish Airlines), *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6 (4), 399-418.
- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide To Structural Equation Modeling*, 2nd Edition, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Selvi, M. S. ve Demirel, D. (2012). Ekolojik tatil çiftliklerinin TATUTA projesi deneyimine ilişkin örnek olay incelemesi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23 (2), 187-202.
- Sullins, M., Moxon, D. ve Thilmany McFadden, D. (2010). Developing effective marketing strategies for agritourism: Targeting visitor segments. *Journal of Agribusiness*, 28 (2), 111-130.
- TaTuta. (2017a, Mart 20). Biz Kimiz. <http://www.tatuta.org/?p=4&lang=tr> adresinden alınmıştır.
- TaTuTa. (2017b, Mart 20). TaTuTa Nedir ?. <http://www.tatuta.org/?p=301&pg=10&lang=tr#tatuta> adresinden alınmıştır.
- TaTuTa. (2017c, Mart 20). Ev Sahipleri. http://www.tatuta.org/?p=1&tc_aratext=&sayfa=5&sayi=61&lang=tr adresinden alınmıştır.

- Türkmendağ, T. ve Köroğlu, A. (2018). Algılanan değerlerin marka kişiliği üzerine etkisi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14 (4), 1121-1146.
- Ukav, İ. ve Çetinöz, B. C. (2015). Adıyaman ilinde çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılamaları, *Mesleki Bilimler Dergisi* 4 (1), 8-20.
- Ünüvar, Ş. ve Aydın, M. (2017). Ekoturizm destinasyonlarında hizmet kalitesinin Ecoserv ile ölçülmesi: Türkiye'deki kıyı bölgelerine yönelik bir araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1, (Özel Sayı 3)
- Williams, P., Paridaen, M., Dossa, K. ve Dumais, M. (2001). Agritourism Market And Product Development Status Report. Centre for Tourism Policy and Research Simon Fraser University Burnaby, BC. Canada.
- Yang, Z., Cai, J. ve Sliuzas, R. (2010). Agro-tourism enterprises as a form of multi-functional urban agriculture for peri-urban development in China. *Habitat International*, 34 (4), 374-385.
- Yıldırım, G. (2018). *Kırsal turizm kapsamında Türkiye'de çiftlik turizminin değerlendirilmesi: Tatuta çiftlikleri örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, H. (2008). *Turizm çeşitlendirmesi kapsamında ekoturizmin ürünü olarak tatil çiftlikleri: Türkiye'deki tatil çiftliklerine yönelik swot analizi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Zengin, B. ve Savgın, E. C. (2016). Türkiye çiftlik turizminin neresinde?, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (35), 475-493.

Ekolojik Tarım Turizm Faaliyetlerine Katılan Ziyaretçilerin Ekolojik Çiftliklere Yönelik Beklenti ve Algılarının Tespit Edilmesi

Özlem KÖROĞLU

Balıkesir University, Faculty of Tourism, Balıkesir /Turkey

Cemali BUZLUKÇU

Balıkesir University, Faculty of Tourism, Balıkesir /Turkey

Hasret ULUSOY YILDIRIM

Balıkesir University, Faculty of Tourism, Balıkesir /Turkey

Musa OFLAZ

Balıkesir University, Faculty of Tourism, Balıkesir /Turkey

Extensive Summary

The ecological agriculture tourism, which is one of the alternative tourism types; is considered as a complementary instrument of local and rural tourism by contributing to diversity and improvement of the sector in tourism and agriculture sectors, and has the aim to keep and increase the competitive power. The ecological agriculture tourism is a special field of rural tourism, and “holiday farms”, “farm tourism”, “agricultural tourism”, “farm-based tourism” concepts are used in the same meaning. Because it is necessarily based on activities like agriculture, stock breeding, forestry, fishery. The ecological agriculture tourism, which is also named as agri-tourism or agro-tourism; is a type of tourism which is carried out at regions with intensive agricultural production, conducted by farmers or farm owners at agricultural fields or gardens, enables to raise animals or grow plants and traditional methods are used. The ecological agriculture tourism, which becomes even more important in recent years, is a type of tourism at peace with nature as well as provides benefits in terms of preserving and promoting the existing natural and cultural landscape values and their sustainability, protecting rural areas and supporting the continuance of small scale businesses. Using the sources by protecting them, pursuing the goal to be passed on to next generations, existence of architectural buildings which are suitable to natural life instead of hotels identified with mass tourism and being constructed by environmental friendly materials available in nature; show the contribution of ecological agritourism to sustainability. Also that the conscious touristic consumer prefers sustainable types of tourism i.e. ecological tourism has been effective on many countries to tend towards alternative tourism types rather than mass tourism. Accordingly, the main purpose of this research is to determine expectations and perceptions of participants visiting ecological farms that serve in ecological agritourism field which is considered as an important economic activity in development of rural areas and increase in income of local people. In line with this main objective, the subgoals of

the research consist of to determine demographic features of participants visiting ecological farms serving in ecological agritourism field, identify the sources of information that the visitors have regarding ecological agritourism and ecological farms, determine the visiting reasons/travel motivations/coming purpose of visitors visiting ecological farms serving in the field of ecological agritourism field, determine the fields of activity that participants visiting ecological farms serving in ecological agritourism field participate in such farms, determine the differences between expectations and perceptions of participants visiting ecological farms serving in ecological agritourism field, determine the satisfaction level of participants visiting ecological farms serving in ecological agritourism field towards such farms, determine the tendency of participants revisiting the ecological farms serving in ecological agritourism field and determine the tendency of participants who visited ecological farms serving in ecological agritourism field to recommend such farms to others.

There are 96 ecological farms in Turkey which were opened to tourism through TaTuTa project and included in that project. The visitors who visited 96 ecological farms included in TaTuTa project and distributed to seven geographical regions are quite big in respect of population. Therefore, this study was carried out towards the visitors who went to all ecological farms in Marmara region, considering the time and cost elements. There are 15 farms in Marmara region included in TaTuTa project. These farms are; Ali Taşköylü Farm (Savaştepe/Balıkesir), Gürcan-Filiz Durmazbilek (Avşa/Balıkesir), Yoga House Farm (Yalova), Chevrel Traher Farm (Kurtköy/Yalova), Yeniköy Farm (Bayramiç/Çanakkale), Cem Birder (Bayramiç/Çanakkale), Sevinç Abla (Bayramiç/Çanakkale), Ormanya Food Forest Project (Ayvacık/Çanakkale), Ormanevi (Biga/Çanakkale), Serim Farm (Merkez/Çanakkale), Narköy Farm (Kandıra/Kocaeli), Şaban Burhan Farm (Karacabey/Bursa), Belentepe Farm (Osmangazi/Bursa), İstafil Bio-dynamic Agriculture Farm (Çatalca/İstanbul) and Jade Farm (Söğütlü/Sakarya). Convenience sampling method was preferred as the sampling method among non-probability sampling methods. In this scope, the sampling of this study consists of 380 visitors who visited 15 ecological farms included in TaTuTa project in Marmara region.

Khan (2003, p. 112) has developed ECOSERV scale by making use of SERVQUAL in order to examine the service quality expectations of ecotourists. ECOSERV scale consists of 6 dimensions and 29 propositions. Ünüvar and Aydın (2017) adapted the original scale into Turkish. There are 6 dimensions and 29 propositions in the scale which was adapted in five-point likert type (1=Strongly disagree, 5=Strongly agree). The scale which was adapted to Turkish was used by taking required permissions from the researchers. In the research, questionnaire technique was used as data collection instrument. The questionnaire form consists of two parts. In the first part, there are questions regarding the participants' demographic features, their preferences towards ecological farms, their sources of motivation towards ecological farms and considerations towards ecological farms; and in the second part, there are propositions regarding ECOSERV scale.

Participants to the reasearch are 200 women (52,6%) and 180 men (47,4%). While 253 participants are married (66,6%), 127 participants are single (33,4%). Although individuals from different levels of income are observed, it is understood that there is a concentration between 2500 TL -3500 TL (n=131,34,5%) and 3501 TL-4500 TL (n=138, 36,3%). The age distribution also show similar characteristics and is concentrated at ranges of age 31-40 (n=109, 28,7%) and age 41-50 (n=123, 32,4%). 30% of participants have associate degree, 28,9% have bachelor degree and

10,3% have post-graduate degree. When it comes to professional statuses, it appears that the participants consist of mostly private sector employees (n=121, 31,8%), then of officials (n=121, 31,8%) and self-employed persons (n=48, 12,6%). 331 participants (87,1%) have accommodated multiple times at ecological farms. It was expressed that volunteer participation (n=288, 75,5%) method was preferred in visiting ecological farms. Types of activities that the participants join at ecological farms are gardening and agricultural works (n=288, 75,8%), production, processing, packing (n=218, 57,4%) and animal care (n=130, 34,2%) lead the top. When the average overnight stay periods are reviewed, it is observed that 3 nights (n=97, 25,5%) or 4 nights (n=114, 30%) stay are preferred in general. It was expressed that these visits were mostly made with friends (n=195, 51,3%) and family members (n=63, 16,6%). Finally, when we take a look at participants' sources of information regarding ecological farms, it was identified that the Internet took the first place (n=326, 85,8%) which was followed by friend recommendation (n=237, 62,4%), social media (n=211, 55,6%) and TaTuTa association (n=153, 40,3%). Travel agencies are in the last place (n=52, 13,7%) in this list.

The most important motivation that affected participants to visit ecological farms was identified as to relax mentally ($\bar{x}$:4,48) This is followed by to move away from urban life ($\bar{x}$:4,35), enjoy the view ($\bar{x}$:4,32) and relax physically ($\bar{x}$:4,32) motivations. The least affecting motivation elements were found as to improve agricultural skills ($\bar{x}$:3,66) and strengthen the relations ($\bar{x}$:3,83). When the averages regarding general satisfaction levels of participants towards ecological farms and their intention to revisit and recommend are reviewed, it is observed that the participants are mostly pleased with farm services ($\bar{x}$:4,32), and have a high rate of intention to revisit the ecological farm ($\bar{x}$:4,21) and recommend it to others ($\bar{x}$:4,37).

At first, Cronbach's Alpha test was applied to the scale in order to determine whether the scale used in the research was reliable or not. Accordingly, it was identified that reliability coefficients of guarantee (α : 0,711), trustworthiness (α : 0,764), sensitivity (α : 0,797), empathy (α : 0,717) and physical factors (α : 0,848) dimensions were over 0,70. Besides, that trustworthiness coefficient of the scale as a whole was identified α : 0,928 also became an important factor in deciding to continue the analyses. In order to test validity of ECOSERV scale used in the research, exploratory factor analysis was made at first by SPSS and then Confirmatory Factor Analysis (CFA) was made by AMOS program. Following the confirmatory factor analysis, it was identified that the expressions are collected under 6 dimensions as such in the original scale. When confirmatory factor analysis was applied to same scale, it was chosen to exclude from the scale a total of 7 expressions (guarantee 1, guarantee 4, trustworthiness 4, sensitivity 4, physical factors 6, physical factors 7) with low factor load. The model obtained after DFA showed an acceptable and good adaptation, and so the scale was validated.

When the significance values are reviewed by perception and expectation averages obtained as part of expressions forming the ECOSERV scale, standard deviations, difference of perception and expectation averages and t test results showing whether that difference is statistically significant or not; it is possible to say that for none of the expressions is the perceived quality higher than the expected quality. It is observed that the difference between perception averages and expectation averages are significant at level of $p < 0,001$. The biggest difference emerged in the dimension "being able to understand customers' special needs by employees" included in empathy dimension with

the value of -0,43. And the smallest difference was in “showing interest to visitors” expression again under empathy dimension with the value of -0,22.

This research will play an important role to fulfil a need in the literature and be a guide for the studies to be made afterwards. Identifying the expectations of participants visiting ecological farms that serve under ecological agritourism field will provide benefit to create image, branding and customer loyalty processes of farms, and such farms who are informed of the visitors’ expectations will have the chance to understand their visitors and meet their demands and expectations. At the same time, the farms who are able to offer products and services towards the visitors’ needs, demands and expectations will gain advantage in competitive environment, and assume a positive role in forming a sustainable rural development process. This study will constitute a source in itself for academicians who wish to study on ecological agritourism, ecological agritourism activities and local and foreign visitors coming to such farms, and contribute to the relevant literature.